

SFE Produksjon AS – tillatelse til planendring for bygging av Østerbø kraftverk med reguleringer og overføringer i Høyanger kommune

IV Olje-og energidepartementets merknader

1. Innledning

SFE Produksjon AS (SFE) ble ved kgl. res. 7. juni 2013 gitt tillatelse til å bygge Østerbø kraftverk og Randalen småkraftverk i Østerbøvassdraget i Høyanger kommune. Den konsesjonsgitte utbyggingen omfatter regulering av Nykjevattnet, etablering av 6 bekkeinntak i dalføret ved Østerbø og overføring/regulering av Strupefossvatnet fra Mjølsvikvassdraget i Høyanger. Tillatelsen omfatter også hjelpeanlegg, som anleggsvei fra Østerbø til Randalen og deponi av tunnelmasser i Randalen og i Østerbøvatnets strandsone.

SFE har opplyst at forutsetninger som lå til grunn for søknaden i ettertid har blitt endret. SFE har derfor gått gjennom prosjektet på nytt og har ved brev av 20. desember 2013 fremmet planendringssøknad for deler av utbyggingen.

Det er søkt om følgende endringer:

- Randalen kraftverk, ca. kote 620, tas ut av planene – samlet årsproduksjon reduseres fra ca. 183 GWh til ca. 168 GWh.
- Overføringstunnelen fra Strupefossvatnet til Randalen utgår og erstattes med et ca. 350 m langt borehull/sjakt, og vannet føres via Randalsvatnet til inntaket i Randalen.
- Permanent senking av vannstanden i Nykjevattnet fra kote 614 til kote 610. I tillegg bortfaller den konsesjonsgitte oppdemningen av Nykjevattnet fra kote 614 til kote 616. Reguleringen av Nykjevattnet reduseres fra 78 m til 72 m. Dette medfører at samlet årsproduksjon blir ytterligere redusert til om lag 164 GWh.
- Massedeponiet i Randalen flyttes til Østerbø med deponering av om lag 250 000 m³ steinmasse i Østerbøvatnet ved portalen til Østerbø kraftverk.
- Anleggsveien fra Østerbø til Randalsbrekka tas ut av planene.

Ingen av høringsinstansene går i mot planendringen, men det fremmes enkelte krav i forbindelse med deponering av tunnelmassene i Østerbøvatnet.

2. NVEs innstilling

På bakgrunn av gjeldende konsesjon gitt 7. juni 2013, omsøkt planendring og innkomne uttalelser tilrår NVE at Randalen kraftverk og anleggsvei fra Østerbø til Randalen blir tatt ut prosjektet.

Hoveduttaket for tunnelmasser flyttes til Østerbø med deponering av overskuddsmasser på inntil 200 000 m³ i Østerbøvatnet i området ved tunnelportalen for Østerbø kraftverk.

For deponiet i Østerbøvatnet påpeker NVE særlig:

Masser som ikke inngår i trafikkareal ved tunnelportalen, eller eventuelt blir brukt til regulert utbyggingsareal for naust/molo, skal ligge under laveste vannstand i Østerbøvatnet. Før deponering i Østerbøvatnet skal innholdet av sprengstoffrester reduseres med avspyling. I

deponeringsområdet i vannet skal det etableres siltgardin eller andre tiltak som avgrenser spredning av finsediment.

Tunnelmasser kan alternativt brukes til jord-/skogbruksformål godkjent av Høyanger kommune.

Nykjevatnet kan senkes permanent med 4 m til kote 610.

Inntak av bekkene Fessene Vest og Fessene Øst kan flyttes til kote 940 – 1000 med overføring i borehull/kanal til elv som drenerer naturlig til bekkeinntak Randalen Sør.

3. Departementets vurdering

Etter forvaltningsloven § 25 annet ledd første punktum skal forvaltningsorganet i begrunnelsen nevne de faktiske forhold som vedtaket bygger på. Er de faktiske forhold beskrevet av parten selv eller i et dokument som er kjent for parten, er en henvisning til den tidligere fremstilling tiltrekkelig.

NVE har i 1. kvartal 2014 hatt planendringssøknaden med miljørapport på høring hos de høringsinstanser som uttalte seg til den opprinnelige søknaden. I tillegg er konsekvensene av tiltaket grundig beskrevet i NVEs innstilling av 23. april 2015.

Departementet vil derfor i stor utstrekning nøye seg med å vise til planendringssøknaden med miljørapport og NVEs innstilling når det gjelder hvilke faktiske forhold vedtaket bygger på.

Randalen kraftverk og anleggsvei til Randalen

Totalproduksjonen for den opprinnelig planlagte utbyggingen av Østerbø og Randalen kraftverk utgjør ca. 183 GWh/år. Bortfallet av Randalen kraftverk vil redusere produksjonen med ca. 15 GWh/år. Randalen kraftverk ville etter opprinnelig plan ha utnyttet det om lag 260 m høye fallet mellom Strufofossvatnet og inntaket i Randalen. Etter gjeldende konsesjon er reguleringshøyden i Strufofossvatnet avgrenset til 1 m, og driften av Randalen kraftverk ville i hovedsak bli styrt av tilsiget til Strufofossvatnet. Produksjonsvannet fra Strufofossvatnet som skulle utnyttes i Randalen kraftverk ville derfor i mindre grad være regulerbar kraft. På den annen side ville det overførte vannvolumet fra Strufofossvatnet være regulerbart i systemet mellom Nykjevatnet og Østerbø kraftverk. Som følge av planendringen vil den regulerbare kraftproduksjonen bli opprettholdt, ettersom vannet skal føres inn på overføringstunnelen via bekkeinntaket i Randalen, og lagres i Nykjevatnet.

Bakgrunnen for den opprinnelige planen om bygging av anleggsvei fra Østerbø til Randalen, var behovet for transport i forbindelse med den planlagte byggingen av Randalen kraftverk og etablering av tverrslag for uttak av tunnelmasser.

De samlede inngrepene i Randalen vil bli redusert ved ikke å realisere Randalen kraftverk, massedeponiet og anleggsveien. Dette vil forbedre utbyggingsprosjektet særlig for naturmiljø og landskap.

For øvrig vises til NVEs innstilling s 31.

Massedeponi

I gjeldende konsesjon er det forutsatt at ca. 300 000 m³ tunnelmasse skal deponeres ved tverrslaget i Randalen. I tillegg skulle det plasseres ca. 45 000 m³ i Østerbøvatnet nær kraftverksportalen.

Ifølge planendringen søker SFE i stedet om å ta ut all tunnelmassen via tilkomsttunnelen til Østerbø kraftverk og deponere 250 000 m³ overskuddsmasse i Østerbøvatnet ved portalen for tilkomsttunnelen. I den forbindelse har søker latt utarbeide en KU om biologisk mangfold i Østerbøvatnet.

Høyanger kommune ønsker at tunnelmassen brukes til samfunnsnyttige formål fremfor massedeponi i Østerbøvatnet. Også Fylkesmannen ønsker at deponeringen i Østerbøvatnet blir avgrenset til det som er nødvendig, fordi Østerbøvatnet er vurdert som en naturfaglig verdifull og sårbar lokalitet. Fylkesmannen påpeker videre at det er en stedegen sildestamme i dette vannet, og at Østerbøvatnet er kandidat til marin verneplan.

Østerbøvatnet er registrert som naturtype "Brakkvannspoll" med regional verdi. KU omfatter registrering i de øvre sjiktene av dette vannet og langs den delen av strandsonen som kan bli påvirket av en eventuell fylling. Det er funnet rødlistearten sandmusling i området. Arten finnes langs hele norskekysten, men er vurdert som sårbar med tendens til tilbakegang i de områdene den lever i konkurranse med den innførte arten amerikansk knivskjel. Sistnevnte art er ikke funnet i Østerbøvatnet.

Et deponi i Østerbøvatnet vil umuliggjøre etterbruk av massene i motsetning til et landdeponi på Østerbø. SFE har ikke vurdert et større landdeponi som noe alternativ til vanddeponiet, fordi det ikke er stort nok areal til et slikt landdeponi nær Østerbø. SFE har opplyst at søker etter avtale med grunneierne vil bruke ca. 50 000 m³ av tunnelmassen til heving av jordbruksareal på Østerbø. Dette må avklares nærmere i detaljplanen.

For øvrig vises til NVEs innstilling s 31 – 33 hvor også avbøtende tiltak mot spredning av finstoff, sediment og sprengstoffrester er omtalt.

Departementet vil påpeke at ifølge Miljødirektoratet er videre arbeid med maritim verneplan for Sognefjorden, herunder Østerbøvatnet, ikke prioritert i 2015. Ettersom plasseringen av tunnelmasser i Østerbøvatnet vil foregå lokalt og konsentrert ved tunnelportalen, og med pålegg om avbøtende tiltak, vil dette ikke utelukke Østerbøvatnet fra et fremtidig arbeid med marin verneplan.

Detaljerte planer for arealbruk og avbøtende tiltak knyttet til blant annet deponi skal forelegges NVE og avklares under NVEs godkjenning av detaljplanene. Fylkesmannen skal få anledning til å uttale seg om detaljplanene, spesielt hva gjelder avklaring av hensiktsmessige avbøtende tiltak for deponier.

Inntak av nedbørfeltene Fessene

Ifølge den opprinnelige planen tas bekkene Fessene Øst og Fessene Vest inn på vanntunnelen mellom Nykjevatnet og Østerbø kraftverk på ca. kote 620. Under detaljprosjekteringen er det fremkommet at inntaksområdet er utsatt for snø- og løsmasseras. SFE foreslår derfor at disse bekkene i stedet tas inn mot inntaket i Randalen på kote 940 – 1000. Inntak ved ca. kote 940 vil ta vannføringen bort fra fjellsiden i normalsituasjon og gi en viss negativ effekt for landskapsopplevelsen i Randalen. Det nye inntaket vil gi noe større restfelttilsigs til Brekkeelva

og Østerbøelva sammenlignet med det konsesjonsgitte inntaket. De tekniske inngrepene ved det nye inntaket blir mindre synlig fra Randalen og Østerbø sammenlignet med det opprinnelige inntaket.

Etter departementets vurdering vil en slik flytting av inntaket få avgrensede virkninger for naturmiljø og landskap.

For øvrig vises til NVEs kommentarer på s 33 i innstillingen.

Permanent senking av Nykjevattnet

SFE opplyser at grunnforholdene i Randalen ca. kote 614 er satt sammen av et relativt dypt løsmasselag ved det prosjekterte bekkeinntaket Randalen Sør. Det er derfor søkt om å flytte bekkeinntaket ned til kote 610.

Søker har fastslått at normalvannstanden i Nykjevattnet er kote 614, og ikke kote 616 som er lagt til grunn i manøvreringsreglementet. Vannstanden i Nykjevattnet må permanent senkes til kote 610 av hensyn til bekkeinntaket Randalen Sør. Denne permanente senkingen av Nykjevattnet, sammen med bortfall av 2 m oppdemming, fører til at reguleringshøyden reduseres fra 78 m til 72 m. Dette medfører at samlet årsproduksjon i Østerbø kraftverk blir redusert til om lag 164 GWh, hvor reduksjonen i hovedsak er vinterproduksjon.

En slik permanent senking av Nykjevattnet vil få liten negativ landskapsvirkning pga. svært avgrenset innsyn, samtidig som området er lite brukt i friluftssammenheng.

I gjeldende konsesjon er det fri regulering /bruk av magasinet gjennom året. Reguleringssonen i Nykjevattnet kan derfor bli dominerende i landskapsrommet omkring vannet også i sommerhalvåret.

Når det gjelder flomavledning fra Nykjevattnet, legger departementet til grunn at dette spørsmålet finner sin løsning gjennom detaljplanen for landskap/miljø og tekniske planer.

For øvrig vises til kommentarene i NVEs innstilling s 33 – 34.

Annet lovverk

Naturmangfoldloven

Etter nml. §§ 8 – 9 skal det foreligge tilstrekkelig kunnskap om virkninger for naturmiljøet for å minske risikoen for alvorlig eller irreversibel skade.

Grunnlaget for fagrapporten om konsekvenser for biologisk mangfold ved utfylling i Østerbøvatnet bygger på kartlegging av strandsonen både over og under vann i tiltaksområdet. Det er også utarbeidet et fagnotat om spredning og sedimentering av finstoff ved dumping av tunnelmasse i Østerbøvatnet. Videre er det innhentet opplysninger fra miljødatabaser, regional/lokal myndighet og kjente i området.

Etter departementets vurdering foreligger det tilstrekkelig kunnskap for å unngå vesentlig skade på naturmiljøet i Østerbøvatnet.

Departementet er ikke kjent med inngrep i Østerbøvatnet utover gjeldende konsesjon for regulering av Nykjevattnet, og historiske inngrep for samferdsel i form av etablering av kanal til Sognefjorden og vei langs deler av Østerbøvatnet.

En utfylling av tunnelmasse antas å gi en midlertidig virkning på økosystemet i en avgrenset del av Østerbøvatnet. Etter departementets vurdering vil verken tiltaket alene eller sammen med eksisterende tiltak medføre at samlet påvirkning i Østerbøvatnet vil bli uakseptabel, jf. nml. § 10.

Vannforskriften § 12

Den økologiske tilstanden i Østerbøvatnet er definert til moderat, og denne tilstanden er ifølge Fylkesmannen fastlagt utfra den gitte konsesjonen.

Det er utfyllingen av masse i Østerbøvatnet som er en ny aktivitet, der eventuell forurensning må forebygges/elimineres.

NVE foreslår at det fastsettes avbøtende tiltak som i sterk grad vil redusere skader og ulemper. I anleggsperioden er det en marginal del av strandsonen av Østerbøvatnet som vil bli negativt påvirket, mens konsekvensene av vanndeponiet i driftsfasen vil bli liten/tilnærmet ingen kjemisk påvirkning i Østerbøvatnet. Departementet slutter seg til NVEs tilrådning.

Andre forhold

Sogn og Fjordane Turlag hevder at minstevannføringen ut av Strudefossvatnet må økes, fordi SFE etter planendringssøknaden kan overføre mer vann fra Strudefossvatnet til kraftproduksjon enn tilfelle er etter den gitte konsesjonen.

Selv om Randalen kraftverk blir tatt ut av planene, vil den totale vannmengden som blir overført fra Strudefossvatnet til kraftproduksjon etter NVEs vurdering være på samme nivå som fastsatt i den opprinnelige konsesjonen. Departementet slutter seg til NVEs vurdering. Minstevannføringspålegget endres derfor ikke.

Søreide Grunneigalag og grunneiere på Østerbø/Sørebø forutsetter at flomvannføringen i Brekkeelva og Østerbøelva ikke blir økt i flomsituasjoner. Departementet vil påpeke at gjeldende manøvreringsreglement pålegger konsesjonæren et særskilt ansvar for å unngå at naturlig flomvannføring blir økt nedstrøms magasinet og overføringspunktet.

4. Departementets konklusjon

Olje- og energidepartementet viser til at vilkårene for planendring etter vassdragslovgivningen er oppfylt, og tilrår at SFE Produksjon AS gis tillatelser som omsøkt.

Departementet tilrår at det fastsettes nytt manøvreringsreglement for regulering av Nykjevatn.

Olje- og energidepartementet

Tilråd:

SFE Produksjon AS gis tillatelse til planendring i konsesjon for bygging av kraftverk med regulering av Nykjevattnet og overføringer i Østerbøvassdraget og regulering av Strudefossvattnet i Mjølsvikvassdraget i samsvar med vedlagte forslag.

Vedlegg 1

1. I medhold av vassdragsreguleringsloven § 8 gis SFE Produksjon AS tillatelse til omsøkt planendring til regulering av Nykjevatnet med overføring av elvene Fessene Vest, Fessene Øst, Randalen Nord, Randalen Sør, Rustelwane Nord og Rustelwane Sør i Østerbøvassdraget, samt regulering og overføring av Strufofossvatnet i Mjølsvikvassdraget i Høyanger kommune.
2. I medhold av vannressursloven § 8 gis SFE Produksjon AS tillatelse til omsøkt planendring for bygging av Østerbø kraftverk.
3. I medhold av forurensningsloven § 11 gis SFE Produksjon AS tillatelse til ovennevnte reguleringer, overføringer og utbygging.
4. Tillatelsene gis på vilkårene i konsesjon fastsatt ved kgl. res. 7. juni 2013.
5. Det fastsettes nytt manøvreringsreglement for regulering av Nykjevatn.

Vedlegg 2

Manøvreringsreglement

for regulering av Nykjevatn, Høyanger kommune, Sogn og Fjordane fylke

(Fastsatt ved kgl.res. av xx.xx.2015. Erstatte
manøvreringsreglement fastsatt ved kgl.res. av 07.06.2013)

1.

Reguleringer

Magasin	Naturlig	Reg.grenser		Oppd.	Senkn.	Reg. høyde
	vannst. kote	Øvre kote	Nedre kote			
Nykjevatn.....	614,0	610,0	538,0	0	72,0	72,0

Høydene refererer seg til SKs høydesystem (NN 954).

Nykjevatnet tillates permanent senket 4 m. Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Overføringer

Avrenningen fra Strupefossvatn overføres til Nykjevatn. Vannstanden i Strupefossvatn kan reguleres maksimalt 1 m med utgangspunkt i normalvannstanden på kote 877,4.

Inntak

Nedbørfeltene Fessene Øst, Fessene Vest, Randalen Nord, Randalen Sør (totalt 4,2 km²), Rustelvane Nord og Rustelvane Sør (totalt 6,3 km²) tas inn på driftstunnelen for Østerbø kraftverk og kan overføres til Nykjevatn.

2.

Ved manøvreringen skal det tas for øyet at vassdragets naturlige flomvannføring nedenfor magasinene og overføringsstedene såvidt mulig ikke økes.

I perioden 1. juni - 30. september slippes en tilsigssavhengig minstevannføring på 100 l/s fra Strupefossvatnet.

Ved bekkeinntak Randalen Sør slippes en tilsigssavhengig minstevannføring på 80 l/s hele året til Brekkeelva.

Forøvrig kan tappingen skje etter kraftverks-eiers behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde mv. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringstiden.

4.

Viser det seg at slippingen etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.